

Значну популярність здобула класифікація лінгвокультурних концептів А. П. Бабушкіна, що базується на семантико-структурному принципі. У даному випадку концепти поділяються на лексичні та фразеологічні.

З-поміж лексичних концептів виділені наступні типи:

- розумові картинки (ромашка, півень, смерть, диявол),
- концепти-схеми – слова з «просторовим» значенням (річка, дорога, дерево),
- концепти-гіпероніми, що відображають гіпо-гіперонімічні зв'язки в лексиці (взуття: туфлі, черевики, сандалі),
- концепти-фрейми – співвідносяться з певною ситуацією (базар, лікарня, музей),
- концепти-сценарії – реалізують у собі ідею розвитку (бійка, лекція),
- концепти-інсайти – містять інформацію про структуру, функції предмета (парасолька, барабан, ножиці);
- калейдоскопічні концепти – «представляють концепти абстрактних імен соціальної спрямованості (борг, порядність, совість)».

Така класифікація ніби розмежовує концепти, що вербалізуються різними лексичними одиницями. Однак автор підкреслює, що не існує чіткого розмежування між різними за типом концептами.

Класифікацію А. П. Бабушкіна, М. М. Болдирев доповнює класом граматичних концептів, а також поділяє концепти за змістом і ступенем абстракції.

Крім перерахованих вище існують приклади функціонально-соціологічної (індивідуальні, мікрогрупові, макро-групові, етнічні, цивілізаційні, загальнонародські концепти), структурної (однорівневі, багаторівневі і сегментні концепти) та інших класифікацій лінгвокультурних концептів, наявність яких у черговий раз підтверджує неоднорідність і багатовимірність лінгвокультурних концептів і складність їх дослідження [2].

Як вже було зазначено, поняття «концепт» не має однозначного визначення, така ж ситуація склалася і з типологізацією концептів. Та, проаналізувавши роботи таких лінгвістів, як А. А. Залевська, М. А. Арбіб, З. Д. Попова, І. А. Стернін, Н. Н. Болдирев та ін., можна запропонувати наступну типологізацію концептів:

1. За ознакою стандартизації – концепти поділяються на універсальні (інваріантні) індивідуальні, групові (статеві, вікові, соціальні) та загальнонаціональні. Групові концепти стандартизовані в межах групи, загальнонаціональні – в межах концептосфери народу, а індивідуальні концепти не стандартизовані взагалі.

2. За номінативністю в мові: номінативні та неномінативні (лакунарні).

3. За ступенем стійкості: стійкі – нестійкі.

4. За регулярністю актуалізації: актуальні – неактуальні.

5. За структурою: прості (однорівневі) – концепти складаються лише з базового шару, це концепти-предметні образи та деякі концепти-уявлення, складні (багаторівневі) – включають у себе декілька когнітивних шарів, що розрізняються за рівнями абстракції та сегментні – являють собою базовий шар, оточений декількома сегментами, що є рівноправними за ступенем абстрактності, калейдоскопічні, композитивні.

6. За змістом та ступенем абстракції: конкретно-чуттєвий образ, уявлення (розумова картина), схема, поняття, прототип, пропозиція, фрейм, сценарій (скрипт), гіпонімія, інсайт, гештальт.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що концепт представляє собою оперативну – змістову одиницю пам'яті, який має певну, хоча і не жорстку, структуру. Він складається з компонентів (концептуальних ознак), тобто окремих ознак об'єктивної і суб'єктивної дійсності. Ці ознаки диференційовано відображені у змісті концепту і розрізняються за ступенем абстрактності.

Література

1. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж : Изд-во Воронежского государственного университета, 2009. – 103с.
2. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова, И. А. Стернин – Воронеж: Истоки, 2001. – 191 с.

УДК 811.14'02'38

Лабецька Ю.Б.

к.філол.н., доцент кафедри грецької філології та перекладу

ВИТОКИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ПУРИЗМУ В ГРЕЦЬКІЙ МОВІ

Швидка поява та розвиток нових світових реалій спонукають більшість літературних мов до активних запозичень і кальок, особливо з англійської мови. Відтак постає справедливе питання про перегляд мовної норми й навіть про «пурифікацію» літературних мов від засилля іншомовних слів. Хоча явище лінгвістичного пуризму не є новим, воно по-різному сприймалося в різні часи й мало різне підґрунтя.

Отже, актуальність дослідження про витоки лінгвістичного пуризму, зокрема, в одній з найдавніших літературних мов – грецькій – не викликає сумніву в контексті сучасного зацікавлення мовознавців проблемами нормалізації літературних мов.

Мета нашої розвідки полягає в необхідності теоретичного осмислення причин мовного пуризму як суспільно-лінгвістичного явища на прикладі грецької мови та більш точного визначення цього поняття.

Словник-довідник термінів і понять лінгвістики дає таке визначення пуризму (від латин. *purus* – «чистий»): «Мовна політика, спрямована на очищення літературної мови: 1) від іншомовних запозичень; 2) різного роду новоутворень; 3) елементів нелітературної мови: діалектизмів, просторічних елементів» [1]. Мовний пуризм, в цілому, полягає у свідомій відмові від лексичних запозичень і їх похідних з метою збереження традиційного і споконвічного вигляду літературної мови. Антонімом к лінгвістичному пуризму є поняття антинормалізаторства, або антипуризму, яке полягає в «повному запереченні необхідності свідомого втручання в процес розвитку мови і її наукової нормалізації й кодифікації» [2]. Прихильники антинормалізаторства виступають за природний і стихійний розвиток мови, в той час, як пуристи, навпаки, пропагують ідею максимального контролю за рідною літературною мовою, а також її збереження від будь-якого чужорідного втручання.

Розглянемо прояви лінгвістичного пуризму на прикладі історії грецької мови з її традицією в більш ніж 3000 років. Мовна ситуація в Греції понад 2 тисячі років (з кінця 1 століття до н.е. і до 1976 року) була зумовлена співіснуванням двох різновидів грецької мови – архаїчного книжного та народного розмовного. На початку 19 століття, коли перед греками постало питання, яку мову вони будуть використовувати як мову національного єднання, а згодом і як офіційну мову новоствореної держави, співіснування двох мовних форм вилилося у протистояння димотики та кафаревуси. Димотика була живою народно-розмовною мовою, що утворилася природнім шляхом у результаті багатовікового розвитку грецької мови, а кафаревуса – штучною архаїчною формою грецької мови, створеною як дещо осучаснена версія давньогрецької мови, але під пуристичним лозунгом «очищення» народної мови від різних запозичень, особливо турецьких. Але витоки грецького мовного пуризму сягають часів античності.

Говорячи про співіснування тенденцій мовного пуризму та антинормалізаторства в реаліях грецького світу, слід зазначити, що на стан грецької мови і її подальший розвиток значною мірою вплинула зміна співвідношення між писемною та усною мовою в елліністичну добу (IV-I ст. до н.е.), коли завдяки завоюванням Александра Македонського грецький світ розширився й еллінська мова поширилася серед підкорених народів. Якщо життя в полісах сприяло розвитку усного мовлення, то в величезній імперії все більшого вжитку набувала писемна мова, що привело до змін в освіті та літературних жанрах. З цього моменту літературна та писемна мови розвиваються в протилежних напрямках. В усному мовленні в елліністичний період утворюються чисельні місцеві варіанти, змішуються форми різних мов та діалектів, водночас створюється загальногрецьке (елліністичне) койне («загальна (спільна) мова»), що розвинулася з атичного діалекту, а також елементів інших діалектів (переважно іонійського). В писемній мові відбувається свідомо консервація класичної атичної норми V – IV ст. до н.е. (так званий рух атикізму, що виник у I ст. до н.е.).

На переконання британського еллініста Р. Браунінга, тяжіння до архаїчної мовної форми, заснованої на класичних зразках, виникло в суспільстві зі значним етнічним та класовим розшаруванням як відповідь на запит на високий мовний стандарт, що був би ознакою вищого пануючого класу [3, с. 246]. Проте, не слід забувати, що пуристичні настрої в суспільстві поширюються разом з тенденцією розмежування усно-народної та писемної мови з початку елліністично-римського періоду розвитку грецької культури. В цей час через військову перевагу Риму починається латинізація грецьких полісів, при тому, що культурна перевага все ж лишається на боці греків. Грецька інтелектуальна еліта усвідомлювала, що грецька мова за короткий проміжок часу перетерпіла значну кількість лексичних та граматичних змін, внаслідок чого вони її характеризували «як таку, що занепала, засмічену варваризмами», а засилля латини погрожувало змінити/засмітити її ще більше. Тому пуристичний рух атикізму, заснований на переконанні, що елліністичне койне не здатне виразити високі ідеї, виникає не останнім чином через прагнення грецьких інтелектуальних еліт відтворити мовний, і як наслідок, культурний занепад, а також через прагнення здійснювати культурний вплив в умовах втрати політичного впливу. Для цього пропонується використовувати мову класичних грецьких літературних та філософських творів V–IV ст. до н.е.

Отже, з часів свого виникнення в I ст. до н.е., феномен лінгвістичного пуризму в Греції тісно пов'язаний з явищем диглосії та спочатку мав суспільно-політичні та культурно-історичні передумови.

Література

1. Термины и понятия лингвистики : общее языкознание. Социолингвистика : слов.- справ. веб-сайт. URL: http://lingvistics_dictionary.academic.ru/3222. (дата звернення: 12.11.2019).
2. Ярцева В.Н. Лингвистический энциклопедический словарь. Москва. 1990. 709 с.
3. Browning R. Η μεσαιωνική και νέα ελληνική γλώσσα. Αθήνα : Εκδόσεις Δημ. Ν. Παλαδίου, 2004. 299 σ.